

Dr. A. Weijnen en *Edele Brabant*

Tussen november 1938 en maart 1942 verschenen van de hand van Dr. A. Weijnen elf vragenlijsten in het tijdschrift *Brabantia Nostra*. Hij nodigde de lezers middels deze lijsten uit mee te doen aan dialectonderzoek. Een enkele vraag betrof naam- of volkskunde. Weijnen bracht in *Brabantia Nostra* regelmatig verslag uit van de uitkomsten van zijn onderzoek. Meestal behandelde hij uit elk van zijn vragenlijsten één woord. In ons tijdschrift is enige tijd geleden aandacht besteed aan dit initiatief van Weijnen.

Wegens oorlogsomstandigheden hield *Brabantia Nostra* in 1942 op te verschijnen. Na de bevrijding van Zuid-Nederland kwam het tijdschrift vanaf januari 1945 terug met één jaargang in afgeslankte vorm. Het bleek moeilijk op het vooroorlogse elan door te gaan. Dat leidde tot stopzetting van de tijdschriftactiviteiten, die in 1951 nog voor één jaargang hervat zijn.

Vanaf augustus 1946 kreeg het strijdbare tijdschrift van weleer een pendant onder de vleugels van de Stichting *Brabantia Nostra*, *Edele Brabant*, bedoeld als een familieblad voor katholiek Brabant. Het heeft vier jaargangen gekend. Van 1946 tot 1949 kwam het één keer per veertien dagen uit; tijdens de laatste jaargang (1949-1950) verscheen het blad één keer per drie weken.

Weijnen gaf in *Edele Brabant* een vervolg aan zijn dialectonderzoek middels vragenlijsten. Toen het tijdschrift een half jaar oud was, deed hij onder de titel *Dialect-enquête Brabantia Nostra XII* een 'dringend' beroep aan de lezers van het nieuwe tijdschrift (liefst binnen veertien dagen) te reageren. Hij wilde voorzichtig beginnen: "Met opzet stel ik niet meer dan 8 vragen om niet te veel beslag op uw tijd te leggen en U in de gelegenheid te

EDELE BRABANT

PER HALF JAAR

bij Oudenbosch. Het bleek in 1948 ook elders in West-Brabant nog voor te komen: in Breda, Chaam en tussen Zevenbergen en Zevenbergschen Hoek.

Weijnen: "Het woord *kalis* komt van de Zigeuners. Oorspronkelijk betekent het woord zwart. Daarom noemden de Zigeuners zich zelf *kalis*. Uit de betekenis: Zigeuner ontwikkelde zich gemakkelijk die van vagebond. En daaruit kwamen weer aan de ene kant de

riaal. Die belangstelling is te begrijpen en gerechtvaardigd," vindt hij. "In de binnenkort verschijnende Brabantse Volksalmanak en het voorgenomen Vijf en twintig jariggedenboek der R.K. Universiteit zal men er de resultaten van kunnen zien."

In 1949 verscheen de *Brabantse Almanak* met als ondertitel *Laus Brabantiae*. Het betreft hier een uitgave onder auspiciën van de Stichting "Brabantse Almanak" door de N.V.

betekenis: fielt, schavuit, aan de andere kant die van arme man, schooier."

Het woord Kalishoek betekent 'armeluisbuurt', zegt Weijnen. In onze tijd zouden we spreken van 'kansarmenwijk'. In Oudenbosch grensde 't *Kaolesoek* aan 't *Groenewoud*. Toen de gemeente de straat 'Kalishoek' ging saneren, maakte de naam ervan plaats voor 'Groenewoud', wat een duidelijke opwaardering van de woonomgeving inhield. 't *Kaolesoek* had immers altijd een negatief beeld opgeroepen. Weijnen had zijn lezers steeds tal van vragen voorgelegd, maar werkte telkens eigenlijk maar één vraag uit. "Sommige inzenders vragen om nog meer publicatie uit het mate-

Uitgeverij "Helmond" met medewerking van het Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant. In de redactie zetelden o.a. mensen uit het bestuur van de Stichting Brabantia Nostra: mgr. dr. P.C. de Brouwer en C.J.F. Slootmans. Hoofdredacteur was pater Concordius O.F.M. Cap., die samen met Martien Coppens het bekende boek over de koorbanken in kerk van Oirschot samenstelde. De almanak bevat echter geen artikel over de uitslagen van Weijners vragenlijsten.

In het gedenboek dat Weijnen aankondigde, stond wel een uitgebreide bijdrage van zijn hand te staan met een overzicht van ingezon-

den materiaal voor de *Brabantia Nostra*-vragenlijsten die in *Brabantia Nostra* en *Edele Brabant* verschenen. In 'Het Katholicisme weerspiegeld in de Brabantse volkstaal' behandelt hij o.m. de Sint Janstros, de omgang van de pastoor om rog en andere naturalia, land dat aan de kerk behoort, (opnieuw) het lieveheersbeestje, Dymphna als doopnaam en het feest van Maria Hemelvaart. Verder bevat de bijdrage anekdotes o.a. over de Hubertusbollen.

Later zal Weijnen het verzamelde materiaal gebruiken voor zijn grootscheepse project *WBD*, het *Woordenboek van de Brabantse dialecten*.

Op 24 februari 1950 legt Weijnen zijn laatste vragenlijst (nummer 18) voor aan de lezers van *Edele Brabant*; die telt 21 vragen. Hij brengt van de resultaten geen verslag meer uit. In juli staakte de redactie haar activiteiten; het blad bleek voor uitgeverij Bergmans uit Tilburg te verlieslijdend.

Net als de lijsten in het tijdschrift *Brabantia Nostra* betroffen die in *Edele Brabant* niet enkel vragen over allerlei dialectbenamingen en verschijnselen maar ook over naam- en volkskunde. Zo is hij o.a. op zoek naar gegevens over de gehuchtnamen *Vrachelen* of *Vrechelen*, *Loven* of *Leuven*, *Heusden* of *Heusdenhout*, *Brugge*, *Kuivezand* (waar ik geboren ben), de familienamen als *Hack* of *Hak*, *Suykerbuyk*, *Hoefnagels* en *Stoop* en voornamen als *Sjoo*, *Jans* en de intrigerende voornaam *Splinter*.

Met zijn vragenlijsten toonde dr. A. Weijnen zich de onvermoeide wetenschapper die geen dag voorbij liet gaan om aan dialectonderzoek te doen. Dankzij zijn noeste arbeid beschikken onderzoekers van nu over een schat aan gegevens die voor een groot deel ook gedigitaliseerd zijn.

Op www.thuisinbrabant.nl/collecties/brabants vindt u de voetnoten bij dit artikel.